

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**Esas Sayısı : 2023/165**

**Karar Sayısı : 2025/165**

**Karar Tarihi : 22/7/2025**

**İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN:** İstanbul 8. Vergi Mahkemesi

**İTİRAZIN KONUSU:** 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24/10/2019 tarihli ve 7190 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle değiştirilen 216. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...*kanuni faiz*..." ibaresinin Anayasa'nın 2., 10., 35. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

**OLAY:** İhtirazi kayıtla beyan edilerek ödenen vergilerin geri verilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ve ödenen tutarların tecil faiziyle birlikte iadesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

### I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 216. maddesi şöyledir:

*"Madde 216 – (Değişik:24/10/2019-7190/8 md.)*

*1. Gümrük vergileri ile bunların ödenmelerine bağlı olarak tahsil edilmiş gecikme faizinin veya gecikme zammının geri verilmesinde, geri vermeye konu fazla tahsilatın yükümlüden kaynaklanması durumunda geri verme başvurusunun yapıldığı tarihten, diğer durumlarda ise tahsilat tarihinden geri verme kararının tebliğ edildiği tarihe kadar geçen süre için geri verilecek tutar üzerinden, aynı dönemde **kanuni faiz** oranında hesaplanan faiz ödenir.*

*2. Geri verme kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren dört ay içerisinde idarece söz konusu kararın uygulanmaması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine, tebliğ tarihinden ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için geri verilecek tutar üzerinden, aynı dönemde kanuni faiz oranında hesaplanan faiz ödenir."*

### II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 8/11/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

### III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cem GÜNDOĞDU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayananlar ve ilgili görülen Anayasa kuralları

ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşüldü:

### A. Anlam ve Kapsam

3. Türk vergi sistemi, verginin tarh ve tahsiline yetkili idareler ile tabi olduğu usul hükümleri açısından iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, dâhilde alınan vergiler başlığı altında gelir, harcama ve servet unsurları üzerinden -tarh ve tahsili konusunda mahallî idarelerin yetkilendirildiği vergiler dışında- Gelir İdaresince kovuşturulan ve tarh, tahakkuk ve tahsili 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda öngörülen hükümlere tabi olan vergi, resim ve harçlardır. İkincisi ise dış ticarete konu eşyanın ithalinde veya ihracında Gümrük İdaresince kovuşturulan ve tarh, tahakkuk ve tahsili 4458 sayılı Kanun'da öngörülen usul hükümlerine tabi olan vergi ve diğer mali yükümlülüklerden oluşmaktadır (AYM, E.2019/53, K.2019/75, 19/09/2019, § 17).

4. Fazla veya yersiz tahsil edilen veya kanunen ödenmemesi gerektiği hâlde ödenen verginin ne olacağı da söz konusu verginin türü ve tahsil eden idareye göre belirlenmektedir. Bu bağlamda 213 sayılı Kanun'a göre tahsil edilmiş bir verginin fazla veya yersiz tahsil edildiğinin anlaşılması durumunda bu tutar anılan Kanun'un 112. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre mükellefe iade edilecektir. Söz konusu hükme göre bu iade fazla veya yersiz tahsilatın mükelleften kaynaklanması hâlinde düzeltmeye dair müracaat tarihi, diğer hâllerde verginin tahsili tarihinden düzeltme fişinin mükellefe tebliğ edildiği tarihe kadar geçen süre için aynı dönemde 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanan faiz ile birlikte yapılacaktır.

5. Gümrük vergileri açısından bu tür yanlışlıkların düzeltilmesi 4458 sayılı Kanun'un 210. ila 217. maddelerinde düzenlenmiştir.

6. Anılan Kanun'un 216. maddesinin (1) numaralı fıkrasında gümrük vergileri ile bunların ödenmelerine bağlı olarak tahsil edilmiş gecikme faizinin veya gecikme zammının geri verilmesinde hesaplanacak faizin türü ve hesaplama yöntemine yer verilmiştir.

7. Anılan fıkarda gümrük vergileri ve bunların ödenmelerine bağlı olarak tahsil edilmiş gecikme faizinin veya gecikme zammının geri verilmesinde, geri vermeye konu fazla tahsilatın yükümlüden kaynaklanması durumunda geri verme başvurusunun yapıldığı tarihten, diğer durumlarda ise tahsilat tarihinden geri verme kararının tebliğ edildiği tarihe kadar geçen süre için geri verilecek tutar üzerinden, kanuni faiz oranında hesaplanan faizin ödeneceği öngörülmüştür. Fıkarda yer alan "...kanuni faiz..." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

8. Kanuni faizin oranı ise 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan madde uyarınca 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hâllerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılır. Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir. Söz konusu düzenlemeye göre kanuni faiz yüzde yirmi dördü aşmamaktadır.

## B. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; idarece yapılan vergi tahsilatının fazla ve yersiz yapıldığının tespitinden sonra bu meblağın mükellef için alacak hâline geldiği, dolayısıyla söz konusu meblağın sahibine geç iadesi nedeniyle ödenecek faizin de mülkiyet hakkı kapsamında olduğu, devletin kendi alacağına gecikme faizi oranı uygularken mükellefe iade yapması gereken durumlarda daha düşük orana sahip kanuni faize göre hesaplama yapmasının adil olmadığı, 213 sayılı Kanun'da fazla veya yersiz tahsil edilen vergilerin tecil faizi ile birlikte iade edilmesi öngörülmekte iken 4458 sayılı Kanun'da kanunen ödenmemesi gerektiği hâlde ödenmiş olan vergilerin kanuni faiz uygulanarak iade edilmesinin eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, ayrıca kanuni faiz oranının enflasyonun olumsuz etkilerini telafi etmediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 35. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

## C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesinin 22/7/2025 tarihli ve E.2024/24, K.2025/164 sayılı kararında 3095 sayılı Kanun'un kanuni faizi düzenleyen 1. maddesi "*Sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri*" yönünden incelenmiş ve söz konusu madde anılan borç ilişkileri yönünden Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir.

12. Söz konusu kararda ilk olarak faiz alacağının, asıl alacağa bağlı ferî bir alacak olduğu, ancak ortada bir para alacağının bulunduğu durumlarda söz konusu olabileceği belirtilmiş ve 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinde kanuni faizin uygulanacağı öngörülen parasal alacakların Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği tespit edilmiştir (AYM, E.2024/24, K.2025/164, 22/7/2025, § 18).

13. Bu tespitin ardından mülkiyet hakkı ile bağlantılı olan söz konusu maddeyle Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı çerçevesinde devletin bu hakkın korunmasıyla ilgili olarak gerekli koşulları sağlama fonksiyonunu ne ölçüde yerine getirdiği değerlendirilmiştir.

14. Kararda alaktan mahrum kalan sürede enflasyon nedeniyle paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanma imkânının da ortadan kalktığı, bu sebeple devletin hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi edecek mekanizmaları geliştirmesi gerektiği belirtilmiştir (AYM, E.2024/24, K.2025/164, 22/7/2025, §§ 23-24).

15. Kararda ayrıca hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın değerinde oluşacak aşınmanın borçlu aleyhine faize hükmedilmek suretiyle kısmen veya tamamen giderilebileceği, ödenen tazminat veya diğer alacak tutarlarının enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesinin, diğer bir ifadeyle alacağa hak kazanıldığı tarih ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanmasının mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağın enflasyon karşısında değer

kaybetmesini önleyebilecek bir araç olduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2024/24, K.2025/164, 22/7/2025, § 26).

16. Bu bağlamda hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi etmek amacıyla paranın asıl sahibine faiz uygulanmak suretiyle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda asıl alacağa uygulanacak faiz oranının veya faiz oranının belirlenmesi amacıyla oluşturulan mekanizmaların paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi edecek nitelikte olması ve bu suretle para alacağının enflasyon etkisiyle yitirilen değerinin belli ölçüde de olsa karşılanmasını sağlayacak güvencelerin bulunması gerektiği vurgulanmıştır (AYM, E.2024/24, K.2025/164, 22/7/2025, § 29).

17. Söz konusu değerlendirmeler sonrasında kuralın birinci fıkrasında kanuni faiz ödenmesi gereken hâllerde bu ödemenin yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılacağının hükme bağlandığı, kuralın ikinci fıkrasında Cumhurbaşkanına kanuni faiz oranını artırma yetkisi tanınmış ise de söz konusu yetkinin kanuni faiz oranını bir katına kadar artırmaktan ibaret olduğu, hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın ödeneceği tarihe kadar geçen sürede hak sahibinin enflasyon etkisiyle makul olanın ötesinde bir ekonomik kaybının oluşabileceği, kuralda borcun geç ödenmesi nedeniyle belli bir oranda faizin ödenmesi öngörülmekle birlikte paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi etmek amacıyla enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğramadan ödenmesini sağlayacak mekanizmaların öngörülmediği, hukuk sisteminde alacağın enflasyon karşısında değer kaybının önlenmesi için etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı ifade edilerek hükmün Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir (AYM, E.2024/24, K.2025/164, 22/7/2025, §§ 30-31).

18. İtiraz konusu kural bakımından da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulmamaktadır. Kuralla gümrük vergileri ile bunlara bağlı olarak tahsil edilmiş gecikme faizinin veya gecikme zammının geri verilmesinde kanuni faiz uygulanması öngörülmekle birlikte bu paranın değerinde enflasyon nedeniyle oluşan ve kanuni faiz ile karşılanamayan aşınmayı telafi edecek, paranın önemli ölçüde değer kaybına uğramadan ödenmesini sağlayacak mekanizmaların öngörülmediği, bu itibarla hukuk sisteminde alacağın enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını telafi edecek etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 35. ve 40. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. 10. ve 125. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

#### **IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ**

20. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

21. 4458 sayılı Kanun'un 216. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...kanuni faiz..." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

## V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

22. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

23. 4458 sayılı Kanun'un 216. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

## VI. HÜKÜM

27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24/10/2019 tarihli ve 7190 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle değiştirilen 216. maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasında yer alan "...kanuni faiz..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Muhterem İNCE ile Ömer ÇINAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. (1) numaralı fıkrasının kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

22/7/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan  
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili  
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili  
Basri BAĞCI

Üye  
Engin YILDIRIM

Üye  
Rıdvan GÜLEÇ

Üye  
Recai AKYEL

Üye  
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye  
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye  
Selahaddin MENTEŞ

Üye  
İrfan FİDAN

Üye  
Kenan YAŞAR

Üye  
Muhterem İNCE

Üye  
Yılmaz AKÇİL

Üye  
Ömer ÇINAR

Üye  
Metin KIRATLI

## KARŞIOY

Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından benimsenen görüş uyarınca, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 216. maddesinin (1) nolu fıkrasının 4.4.2023 tarihli ve 7451 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile değiştirilen "...kanuni faiz..." ibaresinin Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile söz konusu maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı kanaatinde olduğumuzdan çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Çoğunluk gerekçesinde, Anayasa Mahkemesinin 22/7/2025 tarihli ve E.2024/24, K.2025/164 sayılı kararında 3095 sayılı Kanun'un kanuni faizi düzenleyen 1. maddesinin "Sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri" yönünden incelendiği ve anılan borç ilişkileri yönünden Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiği, söz konusu kararda, birinci fıkrasında kanuni faiz ödenmesi gereken hâllerde bu ödemenin yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılacağının hükme bağlandığı, kuralın ikinci fıkrasında Cumhurbaşkanına kanuni faiz oranını artırma yetkisi tanınmış ise de söz konusu yetkinin kanuni faiz oranını bir katına kadar artırmaktan ibaret olduğu, hak sahibinin enflasyon etkisiyle bir miktar paranın ödeneceği tarihe kadar geçen sürede hak sahibinin enflasyon etkisiyle makul olanın ötesinde bir ekonomik kaybının oluşabileceği, kuralda borcun geç ödenmesi nedeniyle belli bir oranda faizin ödenmesi öngörülmekle birlikte paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi etmek amacıyla enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğramadan ödenmesini sağlayacak mekanizmaların öngörülmediği, hukuk sisteminde alacağın enflasyon karşısında değer kaybının önlenmesi için etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı ifade edilerek hükmün Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar verildiği, (AYM, E.2024/24, K.2025/164, dava konusu kural bakımından da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulmadığı, kuralla gümrük vergileri ile bunlara bağlı olarak tahsil edilmiş gecikme faizinin veya gecikme zammının geri verilmesinde kanuni faiz uygulanması öngörülmekle birlikte bu paranın değerinde enflasyon nedeniyle oluşan ve kanuni faiz ile karşılanamayan aşınmayı telafi edecek, paranın önemli ölçüde değer kaybına uğramadan ödenmesini sağlayacak mekanizmaların öngörülmediği, bu itibarla hukuk sisteminde alacağın enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını telafi edecek etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı, açıklanan nedenlerle kuralın Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 1. maddesinde, bu kanun hükümlerinin ikinci maddede yazılı olanlar dışında, genel bütçeye giren vergi, resim ve harçlar ile il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim ve harçlar hakkında uygulanacağı belirtildikten sonra aynı Kanun'un 2. maddesinde, gümrük idareleri tarafından alınan vergi ve resimlerin bu Kanuna tabi olmadığı, bu vergi ve resimlerle ilgili olarak 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun 242. maddesi hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir. 4458 sayılı Kanun'un 1. maddesinde bu Kanunun amacının, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemek olduğu belirtilmiş, aynı Kanun'un 2. maddesinde ise, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsadığı, Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahil olduğu, bu Kanunda geçen Türkiye Gümrük Bölgesi ve Gümrük Bölgesi kavramlarının Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesini ifade ettiği belirtilmiştir.

4458 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, "gümrük statüsü" deyiminin, eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinde serbest dolaşıma girmiş olup olmadığı yönünden durumunu, "gümrük vergileri" deyiminin, ilgili mevzuat uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü, "gümrük yükümlülüğü" deyiminin, yükümlünün gümrük vergilerini ödemesi zorunluluğunu, "ithalat vergileri" deyiminin, eşyanın ithalinde ödenecek gümrük vergisi ile diğer eş etkili vergiler ve mali yükleri, tarım politikası veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen bazı ürünlere uygulanan özel düzenlemeler çerçevesinde ithalatla alınacak vergileri ve diğer mali yükleri, "ihracat vergileri" deyiminin, eşyanın ihracatında ödenecek gümrük vergisi ile diğer eş etkili vergiler ve mali yükleri, tarım politikası veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen bazı ürünlere uygulanan özel düzenlemeler çerçevesinde ihracatta alınacak vergileri ve diğer mali yükleri, "yükümlü" deyiminin ise, gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu bütün kişileri ifade ettiği düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere, 213 sayılı Kanun ile 4458 sayılı Kanun'un düzenlediği vergi türleri, konuları, uygulama alanı ve vergi sorumluları ya da yükümlüleri farklıdır. Bu nedenle, kanun koyucu muhatap ve usuller farklı olduğundan her iki vergi sınıfını farklı kanunlarda düzenlemiştir. Buna göre, Anayasa'nın 10. maddesi uyarınca eşitlik ilkesinin gereği karşılaştırma yapılabilecek benzer durumda olma kriteri somut kural açısından söz konusu olmadığından, dava konusu kural açısından Anayasa'nın 10.maddesi uyarınca bir inceleme yapılması mümkün değildir. Kaldı ki, 4458 sayılı Kanun'da verginin iadesi açısından kanuni faiz düzenlenmiş olması, kamu giderlerine daha düşük faiz uygulanması amacını taşımakta olup, 213 sayılı Kanun'dan ayrışmanın makul ve nesnel bir sebebinin olduğu da kabul edilmelidir.

Alacaklı, para borcunun ifasında geciken borçludan herhangi bir zararı olduğunu ispat etmek zorunda olmaksızın asıl alacak ile birlikte temerrüt faizini de isteyebileceği olup, borçlu kusurlu olmadığını ispat ederek bu faizi ödemekten kurtulamayacaktır. Ancak, alacaklının temerrüt faizini aşan bir zararı varsa, borçlu temerrüde düşmekte kusurlu olmadığını ispat etmedikçe, borçlu bu zararı da tazmin ile yükümlüdür. Enflasyonun çok yüksek seyir izlediği dönemlerde kanuni temerrüt faizinin enflasyona göre daha düşük kalması halinde borçlunun faiz ile enflasyon arasındaki farkı Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesinde düzenlenen aşkın (munzam) zarar hükümlerine göre istemesi mümkündür. Söz konusu düzenlemede borçlunun temerrüt faizini aşan bir zararı olduğunu ispat etmesi aranmamakta, sadece borçluya kusurlu olmadığını ispat ederek aşkın zararı tazminden kurtulma hakkı tanınmaktadır. Kanun koyucu temerrüt faizi ile aşkın zararın talep edilebilmesi açısından borçlunun kusurunun rolünü farklı düzenlemiş, ancak aşkın zararın alacaklı tarafından ispatı için özel bir düzenleme öngörmemiştir. Hal böyle olunca, temerrüt faizinin düşük kaldığı enflasyonist dönemlerde alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zararını isteyebilmesi mümkündür.

Anayasa Mahkemesinin, 3095 sayılı Kanun'un kanuni faizi düzenleyen 1. maddesinin "Sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri" yönünden Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiği 22/7/2025 tarihli ve E.2024/24, K.2025/164 sayılı kararına ilişkin yazdığımız karşı oy yazımız işbu dava açısından da geçerlidir. Söz konusu karşı oyda belirtilen gerekçeler özetle şöyledir:

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin 13.01.2025 tarihli, 2024/3534 E. ve 2025/15 K. sayılı kararında mahkemece konusunda uzman bilirkişi veya bilirkişi kurulundan, belirtilen ekonomik unsurlar dikkate alınarak oluşturulan sepet hesabına göre davacı alacaklının temerrüt faizini aşan bir zarara uğrayıp uğramadığı tespit edilerek, varsa bu zarar miktarından da davacı tarafından tahsil edilen temerrüt faiz miktarı çıkartılarak, davacının munzam zarar miktarı bulunup davacı alacaklının aşkın zararının (munzam) tahsiline karar verilmesi gerektiği, yine Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 6.12.2018 tarihli ve E. 2018/3765 K. 2018/4907 sayılı kararında, enflasyon ve buna bağlı olarak döviz kurları, mevduat faizleri, devlet tahvilleri ve diğer yatırım araçlarının faiz oranları ile birlikte getirilerinin temerrüt faizden fazla olması halinde enflasyonist dönemlerde aşkın zararın varlığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin kararlarına ve yukarıda yer verilen Yargıtay içtihatlarına rağmen, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve bazı Yargıtay Dairelerinin içtihatları, enflasyonist dönemlerde bile alacaklının temerrüt faizini aşan munzam (aşkın) zararının varlığını ispatlaması gerektiği yönünde devam etmiştir. Söz konusu içtihat farklılıklarının, Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğu açıktır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesi, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın (munzam) zararını tazmin etmesine imkan veren bir düzenleme olduğundan, devlete yüklenen pozitif yükümlülük çerçevesinde paranın enflasyon karşısında değer kaybını önleyen etkin bir mekanizmanın varlığı kabul edilmelidir. Bu nedenle, alacağın enflasyon karşısında değer kaybını karşılamadığı ve etkin bir mekanizmanın olmadığı yönündeki görüşe katılmak mümkün değildir. Kanuni faizin enflasyon karşısında düşük kalması halinde, Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesi uyarınca alacaklının temerrüt faizini aşan zararını, aşkın zarar olarak talep etmesi mümkün olduğundan, Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine de aykırılık söz konusu değildir.

Açıklanan nedenlerle dava konusu kural, Anayasa'nın 10., 35.ve 40. maddelerine aykırı olmadığı ve iptal edilmemesi gerektiği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye  
Muhterem İNCE

Üye  
Ömer ÇINAR